

9 Rząd RP na uchodźstwie i Polskie Siły Zbrojne na obczyźnie

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju.
Uczeń:

- 1) omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie;
- 2) ocenia znaczenie układu Sikorski–Majski dla obywateli polskich znajdujących się pod okupacją sowiecką;
- 3) przedstawia przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej, w tym: bitwę o Narwik, bitwę o Anglię, bitwę pod Tobrukiem, bitwę o Monte Cassino, bitwę pod Falaise, bitwę o Arnhem, bitwę o Kołobrzeg, bitwę o Bredę i zdobycie Berlina;
- 4) analizuje politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej, w tym: Władysława Sikorskiego, Stefana Grot-Roweckiego, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka, Kazimierza Sosnkowskiego i Leopolda Okulickiego;
- 2) opisuje położenie rządu Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej;
- 3) charakteryzuje losy armii gen. Władysława Andersa;
- 4) sytuuje w czasie i przestrzeni działania polskich formacji wojskowych na różnych frontach II wojny światowej;
- 5) opisuje walki na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej, w tym o Lwów i Wilno.

CZAS ZAJĘĆ

3 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- postacie: Ignacego Mościckiego, marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego, Władysława Raczkiewicza, generała Władysława Sikorskiego, Stanisława Mikołajczyka, generała Kazimierza Sosnkowskiego, Iwana Majskiego, Władysława Andersa
- daty: 30 IX 1939, 30 VII 1941, 13 IV 1943, 4 VII 1943, V 1944, VIII 1944
- skrótowce: PSZ, PSK

ROZUMIE

- pojęcia: rząd na uchodźstwie, Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich, 10. Brygada Kawalerii Pancernej, Dywizjon 303, I Korpus Polski, Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich, Armia Andersa, II Korpus Polski, 1. Dywizja Pancerna, Samodzielna Brygada Spadochronowa

POTRAFI

- omówić działalność rządu RP na uchodźstwie
- przedstawić udział polskich żołnierzy w walkach na różnych frontach II wojny światowej
- ocenić znaczenie układu Sikorski–Majski dla relacji polsko-sowieckich w czasie II wojny światowej
- ocenić znaczenie odkrycia przez Niemców masowych grobów w Katyniu dla relacji polsko-sowieckich

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji (*Dowień się, jak funkcjonowały polskie władze państwowe na uchodźstwie w czasie II wojny światowej*).

Prosimy, aby uczniowie przypomnieli, jakie działania podjęły polskie władze państwowe w pierwszych dniach wojny.

II. ROZWINIĘCIE

Przedstawiamy uczniom losy najważniejszych osób w państwie po wybuchu wojny, m.in. prezydenta RP Ignacego Mościckiego oraz naczelnego wodza marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego oraz ich decyzję o ewakuacji przez Rumunię do Francji. Omawiamy okoliczności internowania władz polskich w Rumunii.

Można z uczniami podjąć dyskusję na temat opuszczenia państwa przez naczelnego wodza sił zbrojnych – czy była to, ich zdaniem, dobra decyzja.

Rozdajemy uczniom karty pracy i prosimy o wykonanie zadania 1. Wspólnie sprawdzamy odpowiedzi.

Przedstawiamy okoliczności powołania rządu na uchodźstwie, podając nazwiska nowego prezydenta i naczelnika sił zbrojnych. Prosimy uczniów o wykonanie zadania 2 w kartach pracy.

Wskazujemy na zmianę siedziby rządu – z Francji na Wielką Brytanię – wymuszoną przez rozwój działań wojennych.

Omawiamy międzynarodową pozycję rządu na emigracji, podkreślając uznanie go przez praktycznie wszystkie państwa na świecie (poza III Rzeszą i ZSRS).

Zwracamy uwagę uczniów na zakres działalności rządu – od zabezpieczania rezerw finansowych państwa przez działania dyplomatyczne po tworzenie Polskich Sił Zbrojnych oraz nadzór nad tworzeniem Polskiego Państwa Podziemnego.

Omawiamy proces tworzenia Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Pytamy uczniów, jak wyglądały stosunki dyplomatyczne między Polską a Związkiem Sowieckim po 17 IX 1939 r.

Podkreślamy, że atak III Rzeszy na ZSRS stanowił nowe otwarcie w relacjach polsko-sowieckich. Pytamy uczniów, dlaczego Sowieci stali się w tym momencie ważnym sojusznikiem dla Wielkiej Brytanii. Omawiamy okoliczności, w jakich rząd polski wzno-

wił stosunki dyplomatyczne z ZSRS, określając znaczenie układu Sikorski–Majski. Prosimy uczniów o zapoznanie się z tekstem źródłowym (m6, s. 109) i wykonanie polecenia 2 (s. 109). Mówimy uczniom o konflikcie w polskich władzach na uchodźstwie w kontekście podpisania tego układu, a także o jego skutkach.

Przedstawiamy uczniom okoliczności podpisania umowy wojskowej pomiędzy władzami polskimi a Sowietami i sposób tworzenia Armii Andersa. Wymieniamy trudności, z jakimi ze strony władz sowieckich spotkali się organizatorzy Polskich Sił Zbrojnych w ZSRS. Przypominamy, czym była zbrodnia w Katyniu (w tym celu można wykorzystać film *Katyn* ▶) oraz jakie były skutki odnalezienia masowych grobów zamordowanych w Katyniu polskich oficerów dla relacji polsko-sowieckich i pozycji rządu polskiego na arenie międzynarodowej (oskarżenia o współpracę z Niemcami w komisji MCK, milczenie USA i Wielkiej Brytanii w tej kwestii, silna pozycja ZSRS jako sojusznika aliantów).

Omawiamy okoliczności śmierci generała Sikorskiego i kontrowersje, jakie budzi ten wypadek. Przedstawiamy zmiany w rządzie na uchodźstwie, analizujemy mocne i słabe strony nowego premiera i naczelnego wodza, podkreślamy coraz mniejsze znaczenie polskiego rządu na uchodźstwie na arenie międzynarodowej (m.in. w wyniku postanowień konferencji Wielkiej Trójki).

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy uczniom pytania:

- ▶ W jakich okolicznościach powstał polski rząd na uchodźstwie?
- ▶ Jaką rolę w Wielkiej Koalicji odgrywał polski rząd na uchodźstwie?

METODY KONTROLI

Prosimy uczniów o wykonanie zadania 3 w kartach pracy, a następnie wspólnie sprawdzamy odpowiedzi.

PRACA DOMOWA

Zapoznaj się z podpisem do zdjęcia (m10, s. 112). Następnie w formie pisemnej wykonaj polecenie 1 ze strony 113.

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Udział polskich żołnierzy w walkach podczas II wojny światowej*) i główny cel lekcji (*Dowień się, jaki był udział polskich żołnierzy w walkach na różnych frontach II wojny światowej*).

Prosimy uczniów, by przypomnieli sposób działania polskiego rządu na uchodźstwie.

II. ROZWINIĘCIE

Dzielimy klasę na 10 grup, przydzielając każdej inny oddział Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Zadaniem uczniów będzie zebranie informacji (gdzie i kiedy oddział powstał, kto nim dowodził, jak liczny był, gdzie walczył, jaki los go spotkał) i przygotowanie plakatów, z których później powstanie gazetka. Wręczamy uczniom instrukcje. ▶

Grupa I

Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich

Na podstawie podrozdziałów *Udział Polaków w walkach w latach 1940–1941* (s. 106–108) oraz *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o Samodzielnej Brygadzie Strzelców Podhalańskich. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostki, nazwisko dowódcy, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa II

10. Brygada Kawalerii Pancernej

Na podstawie podrozdziałów *Udział Polaków w walkach w latach 1940–1941* (s. 106–108) oraz *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o 10. Brygadzie Kawalerii Pancernej. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostki, nazwisko dowódcy, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa III

I Korpus Polski

Na podstawie podrozdziałów *Udział Polaków w walkach w latach 1940–1941* (s. 106–108) oraz *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o I Korpusie Polskim. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostki, nazwisko dowódcy, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa IV

Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich

Na podstawie podrozdziałów *Udział Polaków w walkach w latach 1940–1941* (s. 106–108) oraz *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostki, nazwisko dowódcy, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa V

II Korpus Polski

Na podstawie podrozdziałów *Udział Polaków w walkach w latach 1940–1941* (s. 106–108) oraz *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o II Korpusie Polskim. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostki, nazwisko dowódcy, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa VI

I Dywizja Pancerna

Na podstawie podrozdziału *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o I Dywizji Pancernej. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostki, nazwisko dowódcy, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa VII

Samodzielna Brygada Spadochronowa

Na podstawie podrzdziału *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostki, nazwisko dowódcy, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa VIII

Dywizjony 302 i 303 oraz 300 i 301

Na podstawie podrzdziałów *Udział Polaków w walkach w latach 1940–1941* (s. 106–108) oraz *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o Dywizjonach 302 i 303 oraz 300 i 301. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostek, nazwiska dowódców, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa IX

ORP Orzeł

Na podstawie podrzdziałów *Udział Polaków w walkach w latach 1940–1941* (s. 106–108) oraz *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o ORP Orzeł. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania jednostki, nazwisko dowódcy, logo, liczebność załogi, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Grupa X

Armia Andersa

Na podstawie podrzdziałów *Tworzenie Armii Andersa* (s. 110) oraz *Polskie Siły Zbrojne na frontach w latach 1942–1945* (s. 113–114), a także posiłkując się innymi źródłami, przygotujcie plakat o Armii Andersa. Na plakacie powinny zostać umieszczone takie informacje jak: miejsce i data powstania armii, nazwisko dowódcy, logo, liczebność, szlak bojowy wraz z najważniejszymi bitwami.

Po upływie wyznaczonego czasu uczniowie prezentują przed całą klasą wyniki swojej pracy grupowej.

Wspominamy o roli kobiet – Pomocniczej Służbie Kobiet.

III. PODSUMOWANIE

Prosimy o wymienienie oddziałów Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

ALTERNATYWA

Proponujemy skorzystać z gier edukacyjnych IPN, m.in. *303, First to fight*.

METODY KONTROLI

Pytamy, jakie znaczenie miał udział polskich oddziałów w działaniach wojennych na frontach II wojny światowej.

PRACA DOMOWA

Wyszukaj informacje o Polkach, które brały czynny udział w działaniach Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Stwórz krótkie notki biograficzne trzech wybranych postaci.

Materiał realizowany na trzeciej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Zbrodnia w Katynie w przekazach propagandowych III Rzeszy i ZSRS*) i główny cel lekcji (*Dowiem się, dlaczego władze III Rzeszy i ZSRS wykorzystywały propagandowo zbrodnię w Katyniu*).

Prosimy uczniów, by przypomnieli, czym była zbrodnia w Katyniu.

II. ROZWINIĘCIE

Po przypomnieniu okoliczności popełnienia zbrodni w Katyniu zwracamy uwagę uczniów na fakt, że ta tragedia stała się narzędziem w rękach propagandzistów, zarówno nazistowskich, jak i sowieckich.

Wyświetlamy jeden z filmów: *Zbrodnia katyńska: walka o prawdę, walka o pamięć – Przyszanek Historia*, odc. 20 ▶ lub *Kłamstwo katyńskie*. ▶

Dzielimy uczniów na dwie grupy. Każda z nich dostaje do przeczytania dostępny w Internecie artykuł o propagandzie katyńskiej, jedna – nazistowskiej, druga – sowieckiej. Uczniowie zapoznają się z artykułem, a następnie określają, jaki cel miała propaganda każdej ze stron i jakich argumentów używano:

- ▶ propaganda niemiecka – artykuł *Katyń w niemieckiej propagandzie*, ▶
- ▶ propaganda sowiecka – fragment artykułu *Kłamstwo katyńskie – mechanizm sowieckiej mistyfikacji* (uczniowie czytają tylko do odpowiedzi na pytanie: „Czy rządowi londyńskiemu udało się kiedykolwiek dodać kwestię katyńską do agendy rozmów Wielkiej Trójki – Roosevelt, Stalin, Churchill?”). ▶

Warto pokazać i omówić z uczniami nazistowskie plakaty propagandowe o zbrodni w Katyniu: *Katyń – Przestroga Europy* ▶ i *Katyń*. ▶

Następnie uczniowie zapoznają się z treścią tekstu źródłowego (m9, s. 111) i wykonują polecenie 3 (s. 111).

III. PODSUMOWANIE

Prosimy, by uczniowie ocenili wpływ zbrodni w Katyniu na relacje Polski z aliantami.

ALTERNATYWA

Polecamy projekcję filmu *Katyń* w reżyserii Andrzeja Wajdy (2007r.) ▶ lub warsztat edukacyjny *Śledztwo katyńskie* przeprowadzony na podstawie materiałów dostępnych na stronie IPN, uwzględniający nie tylko mord w Katyniu, lecz także inne masowe egzekucje składające się na pojęcie zbrodni katyńskiej. ▶